

МИЦЕН

У ЗЕМЉИ ПАТУЛЈАКА

9

ДАА' У ТВОЈОЈ ЗЕМЉИ СВЕ ЖИВОТИЊЕ ГОВОРЕ?

СВАКАКО, СВАКАКО! НЕ ГОВОРЕ УВЕК ПАМЕТНО, АЛИ ГОВОРЕ!

А ЗАР СЕ ТИ НЕ БОЈИШ ДА НЕ ВЕРУЈЕМ ДА МИ ИШТА МОЖЕШ ДОК ЈЕ ЦИПЕЛА КОД МЕНЕ

ТЕ ВОДИМ У КАКВУ КЛОПКУ, МЛАДИЋУ?

СВИЗА МИ СЕ ТВОЈА ПАМЕТ, ЈУНОША! 'АЈДЕМО!

'БРОЈТРО, КРАЉУ! И БУДИ ДОБАР ПА ПАЗИ КУД СТУПАШ!

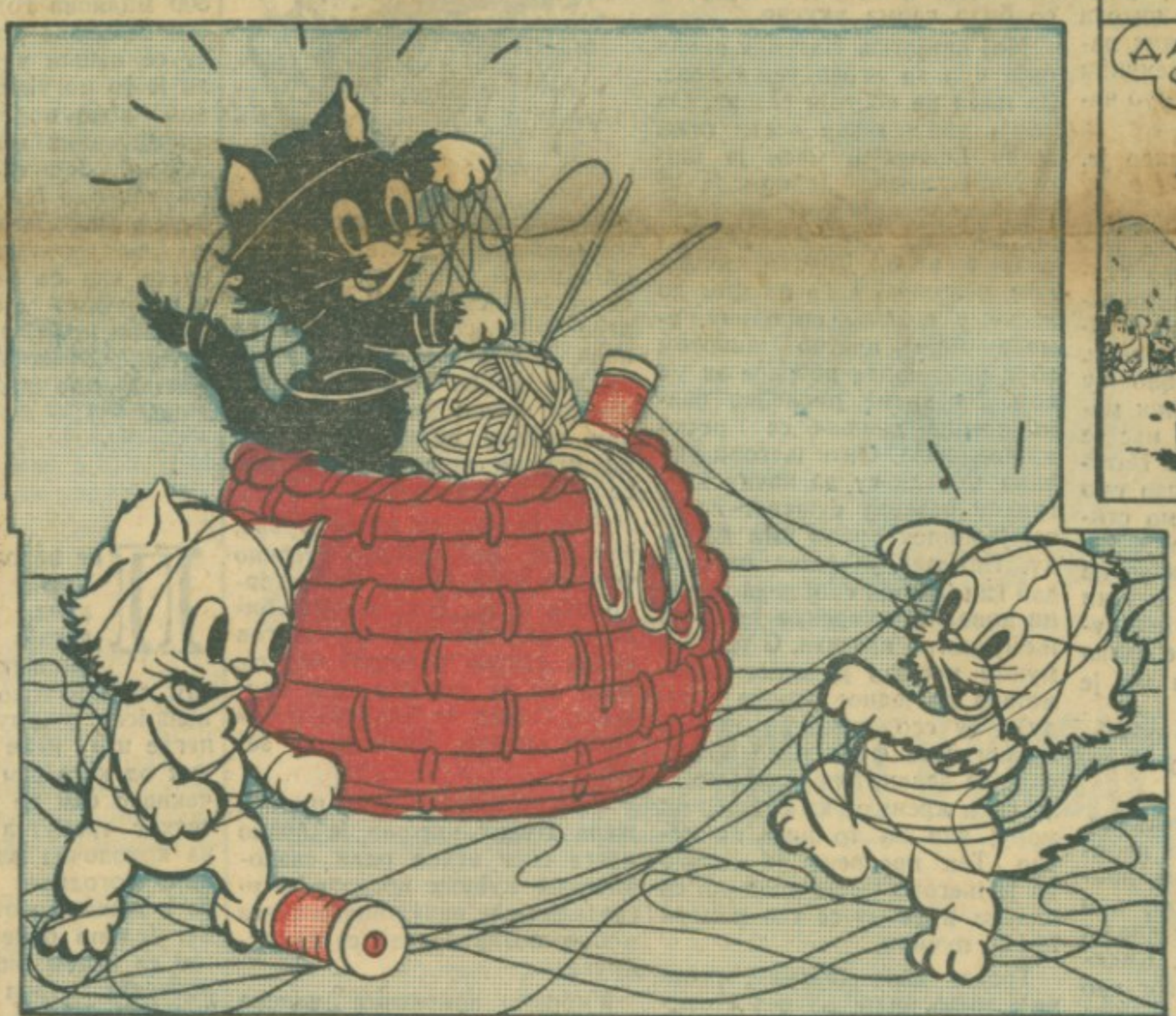

ОХ! КАКО ЈЕ ОВАЈ ПРЕДЕО ДИВАН!

ДА, АЛИ... ПОГЛЕДАЈ!

КОРИТАРИ! ОПЕТ СУ СЕ УСУДИЛИ ДА ДОБУ! КОРИТАРИ?

ДА, КОРИТАРИ! ИРСКИ ЧЕРГАРИ!

КОРИТАРИ! КОЛИКО САМ ИМ САМО ПУТА ЗАБРАНИО ДА ДОЛАЗЕ У МОЈЕ КРАЂЕВСТВО!

А МИ СМО ОПЕТ ДОШЛИ, КРАЉУ ГИЛХУЛИ!

ТО ЈЕ... ТО ЈЕ НЕПОШТОВАЊЕ МОЈИХ КРАЂЕВСКИХ ЖЕЉА! ЈА КУ...

'АЈДЕ САМО! НЕ БОЈИМ ТЕ СЕ НИМАЛО! 'АЈДЕ, ПРЕТВОРИ МЕ У КРАВУ КАО ШТО МИ ОДУВЕК ПРЕТИШ.

ОХ! БИЛО БИ СРАМОТА ПРЕТВОРИТИ ЈЕ У БИЛО ШТА!

ЈА САМ ТЕ ОПОМЕНУО, БРИЦЕТ МИЛДУНИ!

НЕ БОЈИМ СЕ ТВОЈЕ ПРЕТЊЕ!

ОН ВАМ НЕ МОЖЕ НИШТА УЧИНИТИ... УЗЕО САМ МУ ЊЕГОВУ ЧАРОВНУ ЦИПЕЛУ!

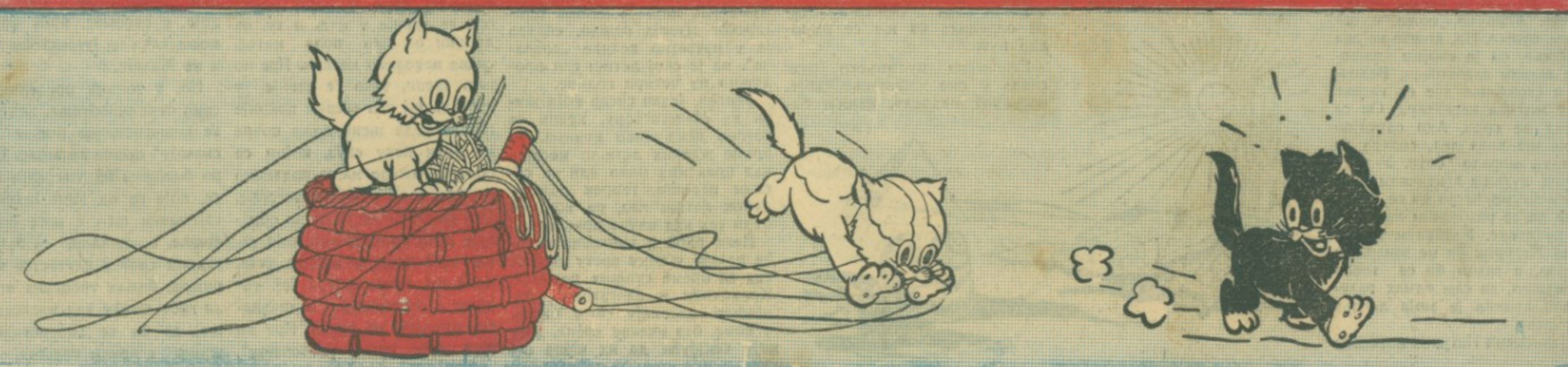
ТАКО!

ОХ! ТЕШКО МЕНИ!

ОНДА ЈЕ МОЈА ЦИПЕЛА ПОМАЛО ЧАРОВНА, ЗЛИ КРАЉУ!

НЕ, МОЛИМ ТЕ! ПОМИСЛИ НА МОЈЕ НЕЖНО ЗАДРАВЉЕ! УБИКЕШ МЕ!

Натуник има продоран поглед као соко, слух као ласица, њух као подарни медвед. Он подражава гласове поларних животиња и разуме њихове крике боље но ико на свету. Ево како смо се упознали.

Узину 1920 године кренуо сам са својом псећом запрегом у пространу белу пустињу делте Јукон-Кускоквима, која у то време још није била довољно испитана. Пошао сам из Нома, стазом која је после три дана ишчезла у огромном вадонитом беспућу снега и брањих, ледених ветрова. На једној мочвари, пометеној северцем, спазио сам наједном силуету непозната човека. Штитићи своје очи од косих сунчевих зрака, човек ме је благо гледао. Зауоставио сам псе и чекао. Незнаоци ми је доброћудно пришао. Извукао је сунцем опалену шаку из рукавице од вучјег крзна и пружио ми је. Имао је, као и ја, двадесет

гледно да ни пловани не схватају да долазе из човечјег града, јер су, борећи се и даље, слетели на грану изнад Ескимма. У том тренутку помолило се ведро Натуниково лице. Он је пружио обе руке и дограбио разјарене борце, који су се убрзо нашли у лонцу.

— Баш су глупе ове птице! — говорио је док им је завртао шију. — Да се нису тукле, дуже би живеле!

Натуник има два сина и њихово васпитавање причињава

Четвртог дана наставио је гозбу фокиним месом, а петог није могао ништа да једе, јер се остатак смрзао. У току следеће ноћи снег је почео да пада. Тек тада је први пут помислио да ће се можда ипак извући читав; знао је да овакву међаву ветар увек носи од пучине према обали, што се заиста и догодило.

Док је ледени ветар дувао, Натуник је грицао ледебно фокينو месо, које је било тврдо као дрво. Још се није било раздвојило кад је његов сплав ударно у нешто чврсто, тако да је он пао као прштац. Омаха се подигао и потрчао напред. Била је то земља.

У зору шестог дана његова жена Нулик прешла је преко прага свог иглоа ради свакодневних кухинских послова и угледала међу пахуљцима снега добро познати стаб свога супруга.

Уморним покретима човека који се налази на крајњој ивичи сна, Натуник је показао остатак фокне у својим рукама и рекао жени:

— Заиста жалим. Ово је све што је остало.

Кoliko је стара ЗЕМЉА

Колико је стара Земља и када се на њој појавио живот? На та питања покушали су недавно да одговоре два истакнута америчка физичара Хоамс и Лаусон, који се већ десет година баве овим проблемима. После многих хемиских и физичких мерења и испитивања помоћу електроскопа, они су утврдили да је уранова руда нађена у стенама у Колораду стара 1.400 до 1.900 милиона година. Слична мерења извршена на Уралу и у Флориди показала су да су се архајски каменни слојеви, који чине чврсту подлогу Земљине коре и који су се формирали пре примарних стена, "рађали" пре две милијарде година.

Али, Земља није једино тело у васнони чија старост привлачи пажњу научника. Амерички професор Пенет дошао је на идеју да мери старост метеорита, каменних блокова који из васноне падају на Земљу. Ови одломци интерпланетарних тела обично су састављени од гвожђа и никла и пречурени кором сложеност састава. Кад се загреју, они ослобађају хелијум, који се најчешће налази као гас на разним телима Сунчевог система и који је откривен на Сунцу пре него што се знало за његово постојање на Земљи. Пошто хелијум има радиоактивно порекло, то помоћу њега може да се израчуна старост астероида који га садржи. Пенет је на тај начин израчунао да су метеорити просечно стари око две милијарде и 600 милиона година.

Према многобројним прорачунима, старост лутајућих небеских тела већа је за око 600 милиона година од старости Земљине коре. Научници су се нашли у недоумици. Да ли је то могуће кад се зна да они воде порекло од истих примитивних небулоза као и Земља. Једини вероватан закључак био би да је Земљино језгро старо исто толико колико и метеорити и да је од тренутка кад се Земља налазила у гасовитом стању протекло око три милијарде година. Међутим, Земљина кора је остварила пре две милијарде година.

Али, највећи успех америчких научника претставља откривање једног циновског геолошког профила у кањону Колорада, у Аризони, који претставља јединствен преглед минералних слојева разних епоха Земљине прошлости, од најстаријег доба до данашњих дана, на једном месту. Огромне масе се пружају пред задивљеним погледом научника у слојевима од више милиона векова, а њихова детаљна анализа омогућује да се утврде чак и сезонске разлике у току једне године. У архајским слојевима, старим 1800 до 1200 милиона година, виде се једва приметни трагови живота, као што су јединоћеличне амебе, радиоларије и инфузорје. Изнад њих, између 1200 и 580 милиона година, овај огромни „календар природе“ открива прве облике организованог живота; између 580 и 410 милиона година појављују се први бескичмењаци, а онда господаре рибе све до 320 милиона година. Затим настаје „кратак“ интервал од десет милиона година у коме владају амфибије. После њих почиње страховлада циновских гмијаваца: бронтосаура, итн. дона, диплодока и птеродактила. Она је трајала читавих 135 милиона година, све до појаве првих сисара, пре 60 милиона година.

... А човек? Са целом својом историјом и преторијом човек је, према прорачунима америчких научника, провео на Земљи свега 300.000 година. На циновском геолошком профилу Колорада високом 2.000 метара, у тој „легенди векова“, тај последњи период заузеле би само један танак слој од 30 сантиметара.

ПТИЦА — ФРИЗЕР

Пре неколико година, — прича Осмонд Бредланд, професор зоологије на тексаском универзитету — док сам се пробијао кроз густу пинамску џунглу, одјекнуо је негде иза мене страховит урлик од кога сам се следно. Очекивао сам да ће се на мене сваког тренутка сручити каква кроволочна звер. Кад се то није догодило, охрабрио сам се и пажљиво осврнуо око себе. Једино биће које сам могао да видим била је једна зеленкаста птица са црвеним грудима која је стајала на дрвету десетак метара удаљено од мене. У том тренутку урлик се поново чуо. На своје запрепашћење открио сам да те страховите гласове пушта баш та птица на грани. Тако је из-

гледао мој први сусрет с великим мотмом". Птица мотом није занимљива само по томе што пушта гласове сличне урлику. Она се од осталих птица разликује и тиме што, незадовољна својим изгледом, вредно улепшава свој реп. Реп мотмота чини неколико пера која при врху, и то само код одраслих, имају облик ракете за тенис. Овај необичан облик пера резултат је мотмотовог „фризирања“. Најиме, код младих птица пера на репу су читава, то јест од корена до врха имају грудина која је стајала на дрвету десетак метара удаљено од мене. У том тренутку урлик се поново чуо. На своје запрепашћење открио сам да те страховите гласове пушта баш та птица на грани. Тако је из-

Мој пријатељ НАТУНИК

пет година. Слично већини Ескимма, имао је снажно тело, а ноге кратке и криве. Одећу је имао од крзна и перја, а да из ње није извиривало мајушно предлазно лице могао сам помислити да је какав вук. Уствари, ја сам се зауоставио на самом прагу његове „куће“, коју нисам ни приметити. Под Натуниковим ногама, заштитеним обухом од фокина крзна, налазило се десетак иглоа начињених од земље и балвана које је море избацило на обалу. Пошто сам му објаснио да су ми потребни коначиште и водич, више пута је снажно ударио ногом о земљу, док се није показао улаз у игло. Пре но што су остали Ескимми дознали за долазак „кабуна“ — белца, он је већ смејство у заклон моје сандуке с храном и наложио ватру наред свог скровишта, прогласивши се мојим водичем.

Неколико дана касније, кад је снежни нанос почео да се топи — што је значило да ће убрзо почети велика сеоба барских птица, ради које сам и дошао — Еским и ја кренули смо равницом. Опрезно смо корачали кроз каљугу кад Натуник стаде да ослушкује. Хиљаде птица-левачица долазиле су с југа, тражећи своја породична обиталишта. Али, одмах сам схватио да Натуник не ослушкује њих, већ гласове из још нераскривљене тундре. Притајно сам се и чекао. Наједном, он испусти некакав необичан глас, нешто налик на скичање. У истом часу десет мајушних љубица извирало је из земље и десет штената поларне беле ласице упутило се к нама. Подражавајући и машући репцима, умњато су нам пришли. Један влажан носич стидљиво се чешикао. О Ескимов прст, кад се ласица неопазиво створи иза нас. Својим оштрим криком мати је толико престравила штената да су нестала у отвору јазбине као да их је какав снажан усисивач увукао у себе.

За Натуника дивље животиње претстављају личности оденуте длаком, перјем и крљуштима, које имају свој одређен језик, као и човек. Натуник „говори“ многе од ових језика, па је у стању и птице у лету да дозове на земљу.

Земљиште на коме Еским живи и средства којима располаже веома су скромни. Равницом брине ледени ветар, а домаћинство се састоји од иглоа, саовица с псима, једног кајака, харпуна, ножа и зарђале пушке. Но, пошто не зна за боље, он је својим животом сасвим задовољан. Ведрина и стрпљење две су главне црте његова карактера. Он се никад не срди. Ако случајно пропадне кроз лед, сматра да је тако морало бити. У току наших лутања арктичким пространима, често ми се дешавало да се разбесним кад наиђу препреке. У таквим тренуцима Натуник би ме запањено гледао, а затим би се топло насмешио, да сам одмах разумевао колико је моја љуња неумесна.

Неписмени Натуник познавао

је природне законе као ретко ко. Једног дана, док смо ловили фокне, наш кајак се љушкао између многобројних ледених брегова који су се топили на златном јунском сунцу. Седео је мирно и смешио се. Наједном је наћуло уши. Ослушкивао је фрктање китова и гакање младих поларних патака. После неколико секунди подигао је весло и окренуо чамац ка обали.

— Браћома се, — рекао је. — Биће невреме.

Његова одлука изгледала ми је чудновата, али сам га послушао. Пре но што смо стигли до жала, небо се натупило и валови су из једне секунде у другу постајали све већи. Ледени брегови алокобно су се љуљали. На тридесетак метара од обале захватио нас је страховит ветар, али се Натуник и даље смешио. Брзо смо се искрпали. Баш кад смо стигли до заклона, наишла је таква непогода да јој никако не бисмо одолели да смо остали на реци. Полунаги и шћућурени у иглоу, док нам се одећа сушила, мој домаћин ми је рекао:

— Гласови животиња обавестили су ме не само у бури, већ и о њеној јачини.

Да би дошао до дивљачи, њему оружје није било неопходно потребно. Једном приликом, лутајући тундром, при метали смо како се два дивља плована крвички тучу. Кидисавали су један на другог као петлови на утакмици. Еским се подвукла под један велик жубун и стао да пушта глас који на пачјем „језику“ значи позив на двобој. Његови су крици били толико слични жи вотинским да их нисам разликовао од њих. Било је очи-

му највеће задовољство. Једно пре подне иштели смо у тундру с његовим старијим дететом Огитконом. Шетња је, уствари, претстављала практичну наставу о употреби руку наместо оружја. Том приликом уверио сам се да тундара није пустиња, већ прави амбар пун хране. Међу сваковрсним намирницама било је сочних жутих малина, нагрких боровница, неке врсте купина итд. Ње гово оштро око открило је више гнезда с јајима, а у плитком језерцету рукама је уловио неколико риба, чије је месо било веома укусно.

Мој пријатељ Натуник никад није чуо за ограничење лова. За њега не постоји сезона. Он убија дивљач кад осети глад. Међу Ескимима месо је најглавнија храна. Једном је за своју породицу дотерао толико меса да је њиме затрпано улаз у игло. Другом приликом, неколико дана по мом доласку у његову породицу, умало није платио животом због неодољиве потребе за месом. За време пролећне равнодневнице дивљач се ретко појављивала. Он и његови укућани морали су да начну драгоцену резерву сушеног лосоа, јер нису имали шта да једу. Натуник је једва сачекао дан кад је нови слој леда на реци довољно очврсно да се по њему могло кретати. С тешком муком прешао је десет километара до једног отвора у леду и ту сео, чекајући да се појави нека фокча. Око подне, широка ледена плоча преломила се и кренула ка отвореном мору, али он то није приметио. Тек предвече је спазио да је његово сеоне ишчезло са видика и да му се тло помера према пучини.

Трећег дана ледени сплав није имао више од пет стотина квадратних метара. Срећом, успело му је да убије једну фокчу, чију је дигеришу појео још док је била врућа.

Окрепљен, целе ноћи је шетао уздуж и попреко по овом скућеном леденом простору.

У лето 1846 Један кустос природњачког одељења Британског музеја боравио је у Египту, проучавајући његов животињски свет.

Том приликом нашао је веома лепу љштурку египатског пустињског пужа и одмах је увео у своју збирку, залепивши је

Летњи сан ЖИВОТИЊА

претходно нарочитим лепком на комад картона. Четири године касније, приметио је на картону слузасте трагове. Кустос је одмах потопио картон у млаку воду и чим се љштурка одлепила из ње се помогло пуж.

Египатски пустињски пуж спада у оне животиње које, насупротив медведу, нашем ба-

штенском пужу и осталим припадницима фауне умереног и хладног појаса који преспавају зиму, проводе по неколико летњих месеци у дубоком сну. Примерак који је кустос Британског музеја нашао, спадао је у изузетно велике „спаваче“, па је свој летњи сан продужио на четири године.

Тенрек, један сисар који живи на Малагаскару, храни се готово искључиво црвима. За време жарких летњих месеци, кад црва има мало или их сасвим нестане, тенрек пада у дубок летњи сан, из кога се буди тек кад падну прве кише.

Неке рибе и гмизавци такође падају у неку врсту летњег сна за време сушних периода. Крокодили и аллигатори, на пример, закопају се у блато, у коме, б.з. икакве хране, дремају чекајући да их кише о-

слободе овог присилног спавања. Водене корњаче на Пиринејском Полуострву завлаче се за време суше под камење и ту остају месецима, све док кише не падну.

Афричка риба с плућима, становник бара и мочвара, исто тако пада у летњи сан. Кад пресуши бара у којој живи, она се зарипе у муљ и ту, на дубини од око пола метра, спава неколико месеци. Пре но што заспи, тако се савије у круг да јој реп сасвим покрије главу. Тада њена кожа почне да лучи неку слуз, којом се обложу читаво њено подземно скровиште, а и само тело рибе. Око усана се од те слузи образује нека врста левка, чији тањи крај води у рибина уста. Кроз тај левак ваздух јој долаше у минималним количинама, пролази до плућа. Пре но што дође време „летовања“, ова риба нагомила у свом телу довољно масти и ту резерву организам троши за време сна. Од осталих риба које дужи или краће време проведу у летњем сну да поменемо још нилског греча, рибу „змијска глава“, која такође живи у водама Индије, и гурамис, рибу која се може наћи на југоистоку Азије и на Малаји.

Но, у топлим пределима не само неке животиње, већ и неке вишегодишње биљке „преспавале“ сушне периоде. Слично биљкама из умереног појаса, које се од зиме штите на тај начин што с њих опадне лишће, а „ожилци“ се затворе танким слојем плуастог материјала, биљке тропских предела губе лишће кад настану суше, да би се „повратиле у живот“ с првим кишима.

Имена и презимена у Кини

Колико има презимена код Кинеза? Статистички подаци које је у периоду династије Мин (1368—1664) сакупио један научник говоре о томе да је у Кини било више од 3.600 презимена, али многа од њих данас се срећу веома ретко. У епохи феудализма, једна од популарних књига по којој су деца у приватним школама учила да читају била је позната под називом „Сто презимена“. У њој је, у стиховима, било забележено сто најчешћих презимена.

У Кини нема општепризнатих, традиционалних имена. За имена се узимају један или два сликовна знака, при чему њихово значење симболизира или срећу или говори о циљу живота човека коме се то име даје. Лично име може да означава и било каква догађај. У старој Кини сељаци и надничари имали су само презимена, док личних сталних имена код њих није било.

Кинези по правилу носе наследно презиме. У садашње време већи део распрострањених кинеских презимена има своју историју стару више од 2.000 година. Порекло презимена је разнолико. Нека су узета по називу кнежевина, као што су, на пример, Чу или Веј; друга по називу феудалних

имања, као, на пример, презиме Феј, а нека су била позајмљена од имена предака, на пример Пу. Знатан део презимена означава разне положаје и звања, као презимена Ситу и Сима, а многа воде порекло од професија. Тако, на пример, потомци грнчара носе презиме Тао, што значи грнчарски производ. Поред ових, има и других извора, односно порекла, презимена.

Кинеска презимена обично су једносложна, на пример: Чан, Ван, Чу, и означавају се једним знаком кинеског сликовног писма. Ређе се срећу презимена састављена од два слога која се пишу с два таква знака. У таквом случају оба слога читају се заједно, на пример: Оујан, Ситу. Али, било да је презиме једносложно или двосложно, оно увек стоји на првом месту, а иза њега долази име, које такође може бити једносложно и двосложно, па се према томе означава једним или с два знака. Име и презиме најчешће чине три слога, па се и пишу са три сликовна знака, као што је Чао Шу-Ли, од чега је Чао презиме, а Шу-Ли име. Али, има имена и презимена која заједно чине свега два слога. Такво је, на пример, презиме и име глумице Тјан Хуа, од којих се свако састоји од по једног знака. Међутим, има и сложенијих имена и презимена. Тако се презиме познатог кинеског драматурга Оујан Јун-Цјанја састоји од два слога, па се и пише са два знака, а и име је састављено из два знака.

Године 1950 кинеска влада је издала закон о браку, по коме муж и жена имају подједнако право да се користе својим презименима и именима.

Реформа кинеског писма

Кинеско писмо је такозвано идеографско писмо, што значи да је састављено од знакова од којих сваки значи неки појам или претставља целу мисао. Ти знаци састоје се од цртица поређаних на разне начине. Карактеристично је за кинеску азбуку да се речи могу прочитати и разумети на основу самог облика знака, макар тај знак био читаоцу и непознат. Две речи које се једнако изговарају али имају различита значења — различито се и пишу.

Пошто кинеска азбука није фонетска, она се може употребити за различита наређа, па чак и за стране језике. У Кини се у разним крајевима једна реч различито изговара, али се из знакова којим је она обележена у азбуци свуда види њено значење. Чак и јапански језик, потпуно различит од кинеског, има извесне кинеске знакове.

Да би се човек могао служити кинеским језиком, потребно је да познаје 1500—2000 разних знакова, чије учење није ни најмање лако за ученике. Кинеско писмо је врло неподесно за ширење науке и културе и тешко га је прилагодити новим идејама и знањима. Већина класичних кинеских књига писано је старим књижевним стилем, који се од модерног знатно разликује. Тако дела Чуанг Цеа, из четвртог века пре наше ере, не могу да читају многи људи, чак и они с вишим образовањем. Зато се сада увелико ради на реформи кинеског правописа. Он би имао за основу пекиншки изговор, а азбука би се састојала „само“ од 798 знакова.

Први сусрет с Новозеланђанима

Абел Тасман открио је 1642 године Нови Зеланд, а 1769 чувени морепловац Џејмс Кук испитао је и прегледао обалу Новог Зеланда, проучио природу, људе и њихове обичаје.

— Овде има много шума и много птица које својим кретањем и песмом оживљавају густе шуме, — забележио је Кук. — Видео сам доста пацова, али и паса, које Новозеланђани једу. Иначе, Новозеланђани су веома високи и депо грађени људи, снажни су, живахни и окретни. Сви су готовирани, и то веома вешто.

Даље, Кук извештава да су Новозеланђани били велики вештаци у прављењу чамца. Он је видео неке њихове чамце који су били дуги и по двадесет метара, а у њих је могло да стане 40 до 50 људи. Сви чамци били су украшени дуборезом и црним перјем. На прамцу и на крми чамца налазиле су се велике људске главе од дрвета које су давале страхан утисак. Из тих глава вирно је исплаван језик, а очи, које су прављене од белих шкољки, изгледале су као искољачене.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

СЕЉАК И ЊЕГОВА СТОКА

У СТАРО ВРЕМЕ

Још у старо време постојала је пословица која каже да је сељак без стоке мртав. Тиме се означава важност стоке за сељака и његов живот. Али, овде нећемо говорити о томе, него ћемо изнети само неке занимљиве весте о ваљбењу стоке, о томе како се поједино стоци дају имена и томе слично. По казивању нашег старог писца Милана Ђ. Милићевића, у сељачка волујска кола коштају се (упрежу) у јарам два вола. У плуг се понекад хвата и по шест волова, а то се обично чини кад се жели узорати ледина.

Волови који тегле зову се дешњак и левак. Дешњак се гони речју: аис, а левак речју: ча.

Када су волови ујармљени у плуг, онда орач на њих виче јако и изговара следеће речи: Ае, ае, Ае, ае; или Ае, ра, ае.

Волови добијају имена или по боји своје длаке или по облику рогова. Они који добијају имена по боји длаке

овако се називају: беља, жуја, мурга, барна, сивоња, шарга, плавоња, а по облику рогова: ширај, буђа, јелоња, јелаш, жероња, жерав итд, а добија-

ју имена и по неком другом својству и особини.

Како се ваби стока

Говеда се вабе: На енш; кавус, каво, кавус, кавус.

Како се стока одгони

Говеда: ае, ае, ае.
Коњи: њи, нди, тпу.
Свиње: уше, аса, аса, аса и ае (као говеда).

Овце: р, р-а, иса, иса.
Козе: кец, кец; кец — козо, кеца.
Телад: љок, љок, љок и љоке.

Кокоши: иш, иш, шии, иш туђа (ако је туђица).

Ђурке: вито, вито, вито.
Гуске: бири, бири, бири.

Гуске: важ, важ, важ.
Мачке домаће вабе се: мац, мацо, мац, а терају: пис, одлази! Пси се вабе: звизне се, па се онда вабне пето по имену: шаров, зељов жуљов. Пси се одгоне речима: шибе, чибе, к оцама, а туткају се речима: аса, аса, аса, увати, увати, ува ти, пуци, пуци, пуци.

Гуске: вито, вито, вито.
Гуске: бири, бири, бири.

Говеда: ае, ае, ае.
Коњи: њи, нди, тпу.
Свиње: уше, аса, аса, аса и ае (као говеда).

Овце: р, р-а, иса, иса.
Козе: кец, кец; кец — козо, кеца.

Телад: љок, љок, љок и љоке.

Кокоши: иш, иш, шии, иш туђа (ако је туђица).

Ђурке: вито, вито, вито.
Гуске: важ, важ, важ.

Мачке домаће вабе се: мац, мацо, мац, а терају: пис, одлази! Пси се вабе: звизне се, па се онда вабне пето по имену: шаров, зељов жуљов. Пси се одгоне речима: шибе, чибе, к оцама, а туткају се речима: аса, аса, аса, увати, увати, ува ти, пуци, пуци, пуци.

Гуске: вито, вито, вито.
Гуске: бири, бири, бири.

Гуске: важ, важ, важ.
Мачке домаће вабе се: мац, мацо, мац, а терају: пис, одлази! Пси се вабе: звизне се, па се онда вабне пето по имену: шаров, зељов жуљов. Пси се одгоне речима: шибе, чибе, к оцама, а туткају се речима: аса, аса, аса, увати, увати, ува ти, пуци, пуци, пуци.

ГДЕ СЕ НАЛАЗЕ ОСТРВА СПОРАДИ?

Споради су група острва и острваца у Јерејском Мору. Она се деле на Северне (јужно од полуострва Халкнидија) и Јужне Спораде (поред југозападне малоазиске обале). У Северне Спораде убраја се и велико острво Еубеја. У Јужне Спораде, поред Родоса и острвске групе Додеканеза, спадају острва Никарија и Самос. Реч спорадичан је грчка реч и значи: раштркан, разасут, појединачан.

ШТА ЈЕ КОЛОРИТ?

Колорит је латинска реч и означава општи утисак боја на једној слици. Слика колорит је онај који се више изражава бојом него цртежом или светлошћу.

ТАБУЛА ПАЛТИНГЕРИЈАНА

Табула палтингеријана је римска географска карта на којој су назначени многи путеви старог доба у нашој земљи. Ова карта најпре је састављена у другом веку наше ере, а после је преправљана од четвртог до шестог века.

ГИТАРОВИНДА

Гитаровинда је индиска песма о љубави бога Кришне према једној пастирки. Њихово раздвајање и поновно измирење опевао је песник Џајадава у 12 веку.

БЛАГО на оних ВЕЛИКИХ ЈЕЗЕРА

На географским картама Велика Језера леже између Канаде и Сједињених Америчких Држава. Можда нигде на свету није испределено толико легенди колико на обалама ових плавих континенталних мора, а сва блага пирата који су некад били страх и трепет тропских острва не могу се ни упоредити са богатством које лежи на њиховом дну.

Данас, у доба брзих бродова и радара, бродоломи на Великим Језерима су ретки, мада за време великих бура капетани стрепе за судбину својих бродова. А некад, кад су овим језерима, која захваћају површину колику Енглека, Шкотска и Велс заједно, пловили једрењаци и први пароброди, није прошао дан да понеки брод, заједно с посадом и товаром, не заврши на дну једног од њих. Бродоломи су били нарочито чести у другој половини деветнаестог века. Тако је, на пример, само 1871 године забележено преко хиљаду бродолома. У тај број не улазе мањи једрењаци и чамаци чији нестанак није имао ко да пријави. У времену од 1878 до 1899, значи за двадесет и једну годину, пријављена су 1.093 потонула брода чији су сопственици били држављани Сједињених Америчких Држава.

У близини Денкерка, у америчкој савезној држави Њујорк, крај јужне обале острва Ири лежи брод "Град Детроит", потонуо 1863 године, који је носио товар бакара и злата у вредности од 200.000 долара.

Недалеко од њега, затрпан муљем, налази се "Дин Ричмонд", настрадао тридесет година касније. Заједно с њим на дну су отишле златне полуке чија је вредност премашивала 141 хиљаду долара, као и товар цинка у вредности од педесет хиљада долара.

Године 1854 пароброд "Вест Норленд", који је преносио сто хиљада долара у злату, потонуо је за време једне буре недалеко од насеља Успарани Медведа, на језеру Мичиген.

Пароброд "Лексингтон" настрадао је једне олујне ноћи 1846 године негде између Кливленда и Порт Хјурона. У његовој утроби било је златних полука чија је вредност износила преко три стотине хиљада долара.

Пловидба Великим Језерима никад није сасвим сигурна и искусни поморци тврде да је готово исто толико тешка као и пловидба северним Атлантиком. Међутим, отприлике једном у десет година, Велика Језера се претварају у прави водени пакао. Ветар тада дува

бразином од 90 миља на час, а таласи достижу висину од преко десет метара. За време тих бура, које трају недељама, ниједан брод не напушта луку, а оне бродове које је невреме затекло на пучини већ унапред сви сматрају за изгубљене.

Још и данас се на обалама Великих Језера прича о удесу путничко-теретног брода "Пјуебик", о чијем товару већ читав један век сањају ловци на злато.

На своје последње путовање "Пјуебик" је кренуо једне августовске ноћи 1865 године. Свеж, не сувише јак ветар набирао је површину језера Хјурон, а киша једва да је промишала. На седам миља далеко од Залива Громова указао се на виду брод "Метеор". Према тадашњем обичају, бродови су кренули један другом у сусрет, да би измењали поруке, новости и пошту. Међутим, кад су се сасвим приближили, прамач "Метеора" ударио је приликом маневрисања у бок "Пјуебика". Није протекло ни десет минута а "Пјуебик" је лежао на дну језера, заједно са 350 тона бакара и 50 хиљада долара у злату. Том приликом настрадао је већина његових путника и морнара.

Више од пола столећа после ове несреће људи су покушавали да са дна дубоког језера Хјурон отму бар један део драгоцених товара са "Пјуебика". Седморица њих платили су те покушаје животом. Међутим, од читавог товара извучено је на површину свега педесет и пет тона бакара, док све остало и даље лежи на дну.

У језеру Хјурон леже и остаци брода "Мејплдон", који је потонуо 1924 године, заједно са огромним товаром челика. Јуна 1943 потонуо је у каналу Мексинак брод "Џорџ Хамфри", који је са собом одвукао на дно товар гвоздене рупе. Но, овај брод су после четрдесет и једне године успели да извуку на површину и он је поново запловно Великим Језерима, али сад под новим именом — "Капетан Џон Роеи".

За многе од потонулих бродова ни данас се не зна где их је удес задесио и где би их требало тражити. Њихове олупине претстављају праву

опасност за пловидбу Великим Језерима. Због тога канадска и америчка влада дозвољавају свакоме да покуша да их извуче са дна, с правом да за себе задржи и брод и товар. Највећу опасност од свих њих претставља "Клевек", брод-цистерна, који је пре тринаест година потонуо на језеру Ири с товаром од четири милиона литара петролеја. "Клевек" је настрадао за време једне снежне буре, на око петнаест километара од Кливленда. Потонуо је с дном нагоре и неким чудним случајем његов течни товар остао је читав.

Иако се тачно зна место бродолома — олупина се за време ведрих дана може чак видети из авиона — још се нико није усудио да покуша да брод извуче на површину. Наиме, постоји велика опасност да се приликом извлачења пробије корито брода, које је истовремено и резервоар за петролеј, па да се милиони литара запаљиве течности разлију по површини језера. У том случају била би довољна једна искра да букне читаво језеро и сви бродови који се нађу на њему. Због тога "Клевек", највећа брига паробродарских друштава на Великим Језерима, и даље мирно лежи на дну језера Ири.

Новосћи и ироналасци

О Електрична енергија од људског гласа добијена је, помоћу нарочитих отпремних уређаја, у неким америчким лабораторијама. Вибрације људског гласа покрећу честиче ваздуха, које изазивају треперење мембране микрофона. Ово треперење претвара се у електричну енергију, која се, уз помоћ апарата који није већи од обичног телефона, може слати на даљину од више километара.

О Гласови риба моћи ће се сада слушати уз помоћ нарочитих подводних микрофона. Насупрот укорененом мишљењу, рибе нису неме. Оне се споразумевају звуцима, које, истина, људско уво не може да чује. "Говор" ових становника река и мора врло је шаролик и креће се од тихог шапутања до правог урликања. Најбучнији је шаран, чији "глас" погсећа на алармно звоно.

О У сувим издубљеним тиквама држе млеко припадници једног јужноафричког племена. Тим тиквама приписује се необично својство. Наиме, људи из овог племена ретко оболевају од туберкулозе, мада су им говеда сва заражена том болешћу. Прегледом млека из тиквама утврђено је да у њему нема клича туберкулозе, из чега се закључује да се у тиквама налази нека материја која уништава кличе. Испитивања су показала да је то неки микроорганизам — плесан слична пеницилину и стрептомицину. Сада се ради на издвајању те плесни, која треба да постане нов лек за борбу против туберкулозе код говеда.

О Лечење ћутањем предложила је др Бети Фишер на недавно одржаном медицинском конгресу у Филаделфији. Она тврди да данас људи три пута више говоре него пре сто година. На својој клиници др Фишер је успела да ћутањем излечи многе случајеве обољења органа за варење. Њени пацијенти морају сатима непрекидно да ћуте. Она даље наводи колико су неки стари обичаји били добри. Тако је, на пример, некад било непристојно говорити за време јела. То је, како тврди др Фишер, потпуно оправдано, јер кад се говори за време јела гута се ваздух, што отежава варење.

Џинови — али не из бајке

Просечна висина људи разних народности и разних раса на земљи је врло неравномерна. Највиши људи на свету су Скандинавци, чији просечан раст достиже висину од 175 сантиметара, а најмањи су ирци Ака из централне Африке, чија просечна висина износи 138 сантиметара. Овде није узето у обзир неколико малобројних пигмејских племена, с просечним растом од свега 134 сантиметра. Између ове две крајности, висина осталих народа и раса иде овим редом: Енглези 173 сантиметра, Белгијанци 169, Немци и Руси 168, Аустријанци 167, Мађари и Румуни 163 и по, јужни Французи 163, Сицилијанци и Јапанци 158, Бушмани 143, Негритоси 140 и ирци Обонго 139 сантиметара.

Али, то су само просечне висине. Међутим, у сваком народу рабају се времена на време људи изузетне, непоремалне величине, према којима су остали прави патуљци. Такви су Холанђани Вилдјам и Марсина ван Дрозен, брат и сестра. Вилдјам је висок 248, а Марсина 238 сантиметара. Њихов џиновски стас је наследио у породици и није последња патолошка поремећаја у организму.

Још виши од њих био је Ирац Патрик О'Брајен, који је умро у 38 години. Он је био висок 263 сантиметра. За његово џиновско тело отимали су се многи анатоми још док је он био жив. Нудили су му читава богатства само да им дозволи да му испитују тело пошто буде умро, али је О'Брајен одбио све понуде. Отишао је чак и даље, па је двојици рибара дао 400.000 динара, а они су се обавезали да ће му, после смрти, бацити тело у море. И заиста, нису слагали ирског џина: завезали су његово мртво тело за ужи дугачко 80 метара и спустили га на дно мора. Али, то је био узалудан труд. Чувени британски анатом Вилдјам Хантер наишао је "случајно" одмах за њима и извадио драгоцени леш из мора.

Највиши живи Европљанин

Један од најпознатијих џинова почетком овог века био је неки Махнов, који се појављивао у многим светским циркусима и варијететима. Он је сматрао да му његових 287 сантиметара дају право да се понаша како хоће. Стално је

је Холанђанин Јан ван Алберт. Кад се родио био је тежак око 10 килограма, у седмој години достигао је висину од два метра, а у 32 години од 269 сантиметара. Он носи ципеле број 62, шешир број 72, а да би сашно одело потребно му је осам и по метара штофа.

У прошлости били су познати по својој висини Аустријанац Винкелмајер, који је имао 273 сантиметра, и Алзашанин Жан Крав, са 275 сантиметара. Сибирац Казањов, који је у 34 години имао 283 сантиметра, био је тежак 200 килограма, имао је обим груди од 142 сантиметра и обим главе од 63,5 сантиметра. И поред тога што је спавао од 13 до 15 сати на дан, овај џин се непрестано осећао уморан и дремљив.

Вероватно највиши човек на Далеком Истоку био је Кинез Чанг Јун Лин са својих 286 сантиметара. Међутим, он је био тежак свега 60 килограма, тако да је претстављао прави костур. Турски џин Енткан корачао је брзином бицикла. Сваки његов корак био је дуг два метра.

Највећи џин за кога се зна био је Персијанац Сиха Кхад. Он је био висок 327 сантиметара, а тежак око 200 килограма. Сиха Кхад је растао нормално до девете године, кад је неочекивано, огромном брзином, почео да се претвара у чудовиште. Његова глава била је тако велика и тешка да је није могао држати усправно, већ му је стално падала на груди.

Услед своје огромне тежине и висине, џинови могу само кратко време да ходају и нису у стању да се дуже задрже у стојећем стању. Њихово тело обично је сразмерно развијено, изузев главе, која је често два пута већа од нормалне. Њихова интелигенција је по правилу виша од интелигенције просечног човека.

Видра — животиња која највише воли да се игра

Како да од свих сисара видра највише воли да се игра. Постоји чак више игара у којима учествују и стари и млади видре. Једна од најомиленијих је клизање низ блатњаве обале река и језера. Једна за другом виде слешу у воду, да би се поново испеле уз обалу и наставиле да се забављају. Друга игра је "праћење вође", а састоји се у томе што читава породице праће најстаријег мужјака преко сува и кроз воду, највећом брзином. Том приликом једна видра иде за другом, тако да при плавнању потсећају на поредак деафина. Видра воли да се игра и кад је сама. Она гурне камен у воду, па затим рони да би га извадила. Зимом, када снежни покривач покрије земљу, виде "роне" кроз снег, правећи тунеле, и с времена на време избаце главу на површину, као да су у води.

лазе у води. Мада радо једу рибу, изгледа да не уништавају онолике количине како се то обично мисли. Ракови су нарочита покластица за њих, али једу и жабе, змије, пужеве, разне инсекте и глистe, као и сочне водене биљке.

У односу на своју величину,

видра је неустрашива борац. Она је у стању да се са успехом супротстави ловачким псима, на суви и у води. Глас видре је шиштање кроз нос, а кад је љута — режи. Неки тврде да видра има крештав глас који потсећа на пичици, а понекад пусти продоран писак.

Иако има много ситнијих отступања, живот видри је свуда у свету сличан. Јазбина им се обично налази на крају тунела укопаног у обалу реке.

Улаз у тунел се често налази испод површине воде. Понекад се настављају у каком шупљем дрвету, а у мочварама праве гнездо од биљака. У априлу женка окупи једно до пет младунаца, који остају с родитељима готово годину дана.

САША ДИСНЕЈ

ЗА ТО ВРЕМЕ ПРИНЦ ЈАШЕ КРОЗ ШУМУ ТРАЖЕИ КУЋУ СЕДАМ ПАТУЉАКА

ШТА ЈЕ ТО ШТО СУ СЕ УЗБУНИЛЕ ШУМСКЕ ЖИВОТИЊЕ?

ДА СЕ НИЈЕ НЕКО ЗЛО ДОГОДИЛО?

МОЖДА ЈЕ КРАМНИЦА ДОШЛА ПО СНЕЖАЊУ?

ШТО МЕ ГУРАШ, БУДАЛО ЈЕДНА?

ТО ЋЕ БИТИ!

**МАЛЕ
ЗАНИМАЈВОСТИ**

ЦИНОВСКИ ЉИЉАН

Једна врста тропског љиљана, која расте на Јави, достиже висину од два и по метра.

БАНАНЕ — У БРОДОГРАДЊИ

У бродоградилшту Визагалантам, у Индији, за спуштање нових бродова у море употребљавају се љуске од банана, то јест смеша од њих којом се обложе полуирачи. За спуштање једног јединог брода потребно је 30.000 љусака овог воћа.

КО ЈЕ БИО ДАБОГ?

Дабог или Дажбог био је некадање опште словенско божанство сунца. У једној приповести из Мачве говори се како је Дабог пао у немиљост и постао ђаво. По мишљењу стручњака, то је једино место где се овај словенски бог помиње код Срба.

ЗОБЕНИЦА

Зобеница је хлеб направљен од брашна од зоби. Овај хлеб правили су у заосталим крајевима и у време гладних година. Да би се отргнута кошуљица зрна, пре млевења требало је зоб испржити.

КО СУ БИЛИ ЧЕТВРТАРИ?

Четвртар је стари назив за онога који је уживао земљу под условом да власнику даје четвртину прихода. То је био уобичајени начин трајног закупног одношаја за винограде и воћњаке у Херцеговини и Далмацији.

ЖИРАФА НИЈЕ НЕМА

Супротно веома раширеном веровању, и жирафа има глас.

сне жице. Запажено је да она испушта три крика, који се веома јасно разликују један од другог.

ПУРАНА

Пурана су старе индискe песме епско-дидактичког карактера које описују стварање света, историју богова, мудраца, људи и старих династија, а додије и коју сличну краћу тему. По захтевима индискe поетике, потпуна и права пурана само је еп Махабарата.

РАДОВАН ДРАГОВИЋ

У једном старом кућерку испод самог ужичког града, где Бетиња у варош улази, родно се 1878 године Радован Драговић. У родном месту свршио је основну школу и шест разреда реалке, као најбољи ђак кроз све разреде. Рано је остао без оца, тако да је са својим млађим братом и болесном мајком провео младост у највећој бедности. Издржавали су се од злехуде мајчине зараде од ткања, а нешто и од његовог благодарења које је као реалац од школе примао.

У школи је Радован био веома омиљен међу друговима, а и наставници су га вољели, замерајући му једино због „бубица у глави“. Један од његових школских другова био је и Димитрије Туцовић, који ће о том њиховом друговању у ужичкој реалци и о блиским, неразлучним везама које су трајале све до преране Драговићеве смрти написати доцније више чланака. Из тих написа сазнајемо да се Радован Драговић почео интересовати за друштвена питања још у нижим разредима реалке. „Његова омиљена лектира — пише Туцовић крајем 1905, поводом Драговићеве смрти — беху тада дела Светозара Марковића и Чернишевског. Сиромашна собица његова беше збориште великог броја ђака, који су слушали његове благе и топле социјалистичке проповеди као од неког пророка! Ја нећу никада моћи заборавити ту собицу у којој сам пре 12 година први пут од тог човека добио „књигу на читање“ и први пут чуо социјалистичку реч из његових уста... Његов живот потсећаше на живот каквог религиозног испосника. Хранио се сувом пројом или самим кромпирима, па је чак и у томе често оскудевао, а ноћи је проводио у читању, седећи на банку своје сиромашне собице, крај мале гасарнице без стакла, док је његова мајка у углу собе на разбоју ткала туђе платно.“

Још тада је Радован Драговић био поверљив првог разредног марксистичког листа у Србији, „Социјалдемократа“, од кога је растурао 40—50 примерака у ужичкој реалци, не обазирајући се на опасност с којима је то било скопчано, нарочито за њега као благодарења. Радио је активно и у њачкој дружини „Напредак“ и био њен благодарења. Кад су школске власти растуриле ову дружину због њених социјалистичких идеја, код Радована се затекла извесна сума новца. На његов захтев, један део предао је редакцији „Социјалдемократа“, а остатак тадашњим социјалистичким емигрантима ван земље.

Године 1896, у току полагања испита у шестом разреду реалке, Драговић се тешко разболи. Кад се мало опоравио од болести, он чврсто одлучи да школу сасвим напусти и да оде на занат. Најпре је отишао у Загреб, а потом у Грац, где је као столарски шегрт учествовао у раду тамошњих радничких покрета. Али, није прекидао ни везе с домовином, редовно се дописујући с Туцовићем и осталим својим друговима из Ужица. Нека од тих његових писама Туцовић је објавио у „Борби“ од 1 јула 1912, у чланку под насловом „Писма једног столарског шегрта“, за која је рекао да представљају „докуманат од историјског значаја“.

Из сваког Драговићевог писма види се да је њега одвео на занат једна виша идеја. „Мислиш ли ти — пише он мајци — да ћу ја провести свој век радећи тешки посао за 5—6 гроша? О, не! Зато ја проводим читаве ноћи над књигом, исто онако као кад сам био у Ужицу, а и недељом не излазим никада...“ А друговима у Ужицу, с хумором који га није напуштао све до његове смрти, он описује какве је борбе морао да води с библиотекарском радничком библиотеком из које је узимао књиге на читање, јер му је овај нерадо давао дела Маркса, Енгелса, Ласала, Кауцког и других, сматрајући да их столарски шегрт не може разумети. Године 1899 Драговић се враћа у Србију као столарски радник. Као што Туцовић вели у једном чланку, „то је могло само потенцирати симпатије које је Радован Драговић уживао код радника и појачати њихову приврженост и поверење према њему. Они су с поносом говорили о томе како је њихов први учитељ, први заједнички класни претставник,

Мрцајловића, новинара, са његовим пуномоћјем да траже од мене сатисфакцију за увреду части, коју сам бајачи наneo г. Сави јуче у Народној Скупштини. Са своје стране одређујем вас двојицу да се састанете са сведоцима г. Мрцајловића и да ово питање доведете у ред. Ваше је пуномоћје одређено самом природом ове ствари.

1) Као социјал-демократа не признајем дуел као средство којим се пере част у двадесетом веку, јер ништа светије и веће нема од човечијег живота. Дуел, дакле, сматрам као заосталишину варварског доба, који ни стога за ове случајеве не може бити употребљив што приликом дуела победа праведнога није нимом осигурана и што је због тога законски забрањен, пошто данашње културно друштво сматра да је част сваког грађанина доволно заштићена земаљским законима.

2) По својој природи склон сам дати сатисфакцију свакога случајног увређивања, но овде није ни тај случај, јер ја г. Сави нисам казао ни једну увредљиву реч. Он је први почео сваку сумњичицу државне социјал-демократа пре 29 маја, којему није познато и за које бар он, човек који је тада држао апотеку „Код Њевог Величанства Краљице Драге“, није смео имати ниједне прекорне речи. Ја сам му на то одговорио да смо се ми у то време тукли са полицијом,

као што ћемо, ако само то буде потребно, и данас радити. Он је и после тога продужио грдити и називати нас лолуџама и нерадницима, а међутим схватио је као увреду моје питање „а чиме се ви занимате?“

Тако је ствар текла, па мислим да ни господа његови сведоци, од којих је један овој свађи присуствовао, неће тражити од мене никакву сатисфакцију. Кад би ми било до ње, ја бих на њу више права имао. Другарски поздрав.

6 јула 1905 г.
Београд

Радован Драговић, уредник „Радничких новина“.

Драговић је умро 7 јануара 1906 у 1 сат и 10 минута по поноћи. „За последњих неколико година, каже Туцовић, није било ниједног посла у радничком покрету у коме није имао највиднијег и пресудног учешћа Радован Драговић. Какав је Драговић био види се и из ове његове опоруке коју је упутно Партијској управи у октобру 1905 године:

Управи Српске социјал-демократске странке Драги другови,

Живели последње дане свог мучног живота, осећам велику унутрашњу потребу да вам оставим у аманет:

1) Мој ће погреб бити потпуно скроман;

а) не желим да ми нико од другова држи „посмртно слово“;

б) не желим да ико, било приватно лице било корпорације, на мој одар прилаже какве венце или томе слично;

в) да се нареди редакцији нашег партијског органа — који ме за живота и као свога главног уредника скоро никада није бранио од неваљалих напада — да моју смрт најобичније пропрати.

2) Ако будем имао штогод зарађено код „Радничких новина“, нека се за то купи обичан сандук, плати гроб и ако још каквих издатака буде; у противном случају сарањите ме као и друге сиромаше, о општинском трошку.

3) О смрти мојој треба одмах извести моју мајку: Ружа Драговић, удова, Ужице, и мога брата.

4) Све своје књиге поклањам партији. Само један услов стављам: ни у којем случају књиге се неће узимати и носити ван локала у којем је партијска библиотека. На свима књигама нека стоји моје име, да се зна чије су некад биле.

5) Ако што год није нарочито предвиђено, нека се у ради у смислу ранијих одредаба.

Надам се, драги другови, да ћете дословце испунити ове моје жеље и тиме ми учинити врло велику услугу. У осталом, то је обичај у културних људи. Вама и преко вас и целом покрету шаљем последњи свој искрени другарски поздрав, не жалећи толико што млад умирем, колико што се од свога идеала, покрета, тако рано растајем.

октобар 1905 год.
Београд
Ваш
Радован Драговић“

Ево не ствара само природа; глас се понавља и по осам пута. У околини Вердена, две куле удаљене једна од друге десет метара међусобно враћају одјек дванаест пута. У вили Симонети, код Милана, математичар Монж је са једног прозора који гледа у велико затворено двориште испалио метак из пиштоља и одјек пуцања поновио се 40 до 50 пута. Чуvena гробница Цезарије Метеле, на Апијанском путу у Риму, има необичан ехо: кад се у подножју малог брежуљка на коме се гробница налази изговори једна реч, она одзвања осам до десет пута.

Десетоструки одјек

На неким деловима градских зидина Авинјона, у Француској,

како што ћемо, ако само то буде потребно, и данас радити. Он је и после тога продужио грдити и називати нас лолуџама и нерадницима, а међутим схватио је као увреду моје питање „а чиме се ви занимате?“

Тако је ствар текла, па мислим да ни господа његови сведоци, од којих је један овој свађи присуствовао, неће тражити од мене никакву сатисфакцију. Кад би ми било до ње, ја бих на њу више права имао. Другарски поздрав.

6 јула 1905 г.
Београд

Радован Драговић, уредник „Радничких новина“.

Драговић је умро 7 јануара 1906 у 1 сат и 10 минута по поноћи. „За последњих неколико година, каже Туцовић, није било ниједног посла у радничком покрету у коме није имао највиднијег и пресудног учешћа Радован Драговић. Какав је Драговић био види се и из ове његове опоруке коју је упутно Партијској управи у октобру 1905 године:

Управи Српске социјал-демократске странке Драги другови,

Живели последње дане свог мучног живота, осећам велику унутрашњу потребу да вам оставим у аманет:

1) Мој ће погреб бити потпуно скроман;

а) не желим да ми нико од другова држи „посмртно слово“;

б) не желим да ико, било приватно лице било корпорације, на мој одар прилаже какве венце или томе слично;

в) да се нареди редакцији нашег партијског органа — који ме за живота и као свога главног уредника скоро никада није бранио од неваљалих напада — да моју смрт најобичније пропрати.

2) Ако будем имао штогод зарађено код „Радничких новина“, нека се за то купи обичан сандук, плати гроб и ако још каквих издатака буде; у противном случају сарањите ме као и друге сиромаше, о општинском трошку.

3) О смрти мојој треба одмах извести моју мајку: Ружа Драговић, удова, Ужице, и мога брата.

4) Све своје књиге поклањам партији. Само један услов стављам: ни у којем случају књиге се неће узимати и носити ван локала у којем је партијска библиотека. На свима књигама нека стоји моје име, да се зна чије су некад биле.

5) Ако што год није нарочито предвиђено, нека се у ради у смислу ранијих одредаба.

Надам се, драги другови, да ћете дословце испунити ове моје жеље и тиме ми учинити врло велику услугу. У осталом, то је обичај у културних људи. Вама и преко вас и целом покрету шаљем последњи свој искрени другарски поздрав, не жалећи толико што млад умирем, колико што се од свога идеала, покрета, тако рано растајем.

октобар 1905 год.
Београд

Ваш
Радован Драговић“

Ево не ствара само природа; глас се понавља и по осам пута. У околини Вердена, две куле удаљене једна од друге десет метара међусобно враћају одјек дванаест пута. У вили Симонети, код Милана, математичар Монж је са једног прозора који гледа у велико затворено двориште испалио метак из пиштоља и одјек пуцања поновио се 40 до 50 пута. Чуvena гробница Цезарије Метеле, на Апијанском путу у Риму, има необичан ехо: кад се у подножју малог брежуљка на коме се гробница налази изговори једна реч, она одзвања осам до десет пута.

**МАЛЕ
ЗАНИМАЈВОСТИ**

БОЉЕ ОД МУШКАРАЦА

У Јапани се и жене баве вађењем бисера из мора. Оне боље издржавају хладноћу и дужи могу да роне од мушкараца.

НА КОНОПЦУ 130 ЧАСОВА

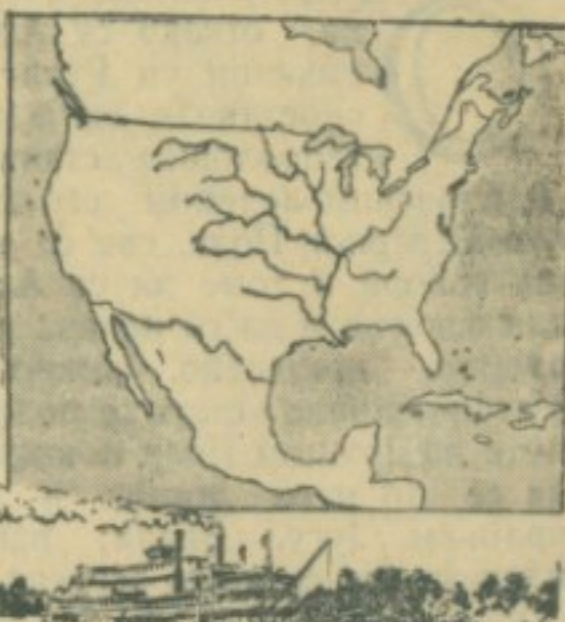
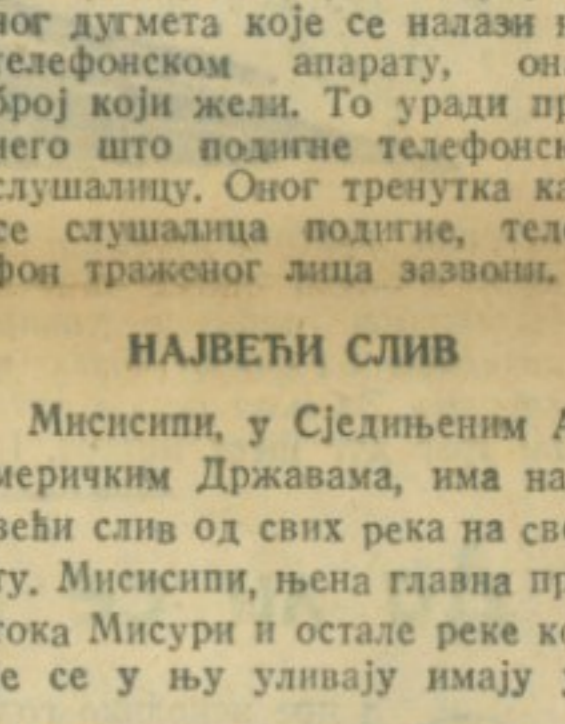
На затегнутом конопцу, дванаест метара изнад земље, провео је 130 часова аустријски акробата Хелмут Хорланд. Он је тиме тукао рекорд Вилија Пихлера од 113 сати. Свој подвиг Хорланд је извео у бечком предграђу Бригитенау.

НОВИ ТЕЛЕФОНИ

Једно америчко предузеће за производњу телефонских апарата конструисало је специјалан сигнални систем за што брже добијање телефонске везе. Ова направа названа је „политоник кодер“. Кад она буде употребљена, искључиће се данашњи систем окретања бројчаника ради добијања везе. Лице које жели да телефонира избавиће, помоћу једног дугмета које се налази на телефонском апарату, онај број који жели. То уради пре него што подвигне телефонску слушалницу. Оног тренутка кад се слушалница подигне, телефон тражењем лица заговори.

НАЈВЕЋИ СЛИВ

Мисисипи, у Сједињеним Америчким Државама, има највећи слив од свих река на свету. Мисисипи, њена главна притока Мисури и остале реке које се у њу уливају имају у-

купну дужину од 6.750 километара.

МУ'АЛАКА

Му'алака је назив за седам најбољих старих арапских песама од седморице најпрестижнијих песника из шестог века. По садржају и облику оне су исто што и касне. Касида је арапска песма с једним ритмом кроз целу песму, а има понекад и преко сто дистиха. Обично почиње растанком с драгом, описом камиде коња, пустиње, дова, а при крају прелази на главни циљ: на хвалење заштитника племена итд.

НАПРЕД, ОНДА! НИ ЧАСА НЕ СМЕМО ИЗГУБИТИ!

САД МИ ЈЕ ДОБРО, ДРАГА МОЈА! ЕВО ТИ ЈЕДНЕ ЗАБУКЕ, ТАКО ЈЕ ЛЕПА И СЛАТКА.

НЕМОЈ ТАКО МАЛО! ДОБРО ЗАГРИЗИ!

О... МУТИ МИ СЕ У ГЛАВИ! ХЕ-ХЕ! ВИШЕ НЕ ДИШЕ. НИ СРЦЕ ЈОШ ВИШЕ НЕ КУЦА... ХЕ-ХЕ!

НАЈБРЖИ НА ЗЕМЉИ

Механички глас из звучника као да је секао ваздух: „Десет, девет, осам...“

Заштићени бетонским зидовима бункера, два човека нетрпећиво посматрају кроз перископско окно ниске челичне саонице које изгледају као какво злокобно чудовиште. Саонице леже на шинама правим као затегнуто уже и пружају се, у дужини од 1700 метара, до узаног четвороугаоног базена с водом, укопаног међу трачнице. Изнад бункера спушта се млазни авион Ф-94Ц, спреман за трку са саоницама.

„...Три, два, један. Пали!“

Девет ракета истовремено је експлодирало на задњем крају

сле 1,8 секунде ракете су избациле сав свој експлозивни материјал и јаки челични исполци испод саоница заорали су по води. „Звучни ветар“ стао је као укопан. Инструменти показују да је достигао брзину од 995 миља на час.

Овом брзином још се ниједан човек није кретао по земљи. Међутим, пуковник Џон Пол Степ, четрдесетогодишњи лекар америчког ваздухопловства, верује не само да ће

ваздушног притиска каквој би био изложен пилот кад би на висини од 13.000 метара искочио из авиона који се креће брзином од 2.000 миља.

Прошле године, возећи се на једном старијем моделу „звучног ветра“, Степ је достигао брзину од 632 миље на час. Док су за свега 1,4 секунду саонице из страховитог залета дошле у стање потпуног мировања, Степ је био изложен привлачној снази гравитације четрдесет пута већој од нормалне, а његова тежина, која износи 82 килограма, у једном тренутку попела се на 3.280 килограма. Потрес коме је он том приликом био изложен раван је потресу какав би претрпео возач аутомобила кад би при брзини од 120 километара на час налетео на камени зид. Међутим, Степ је у овој „несрећи“ задобио сасвим незнатне повреде.

Ове војње по нивци смртни нису никакво разметање храброшћу. Резултати до којих доктор Степ долази од огромног су значаја за ваздухопловство, нарочито данас, кад се све више и све озбиљније говори о међупланетарном лету. Све до ових опита аеронаутички инжењери тврдили су да нема никаквог смисла покушавати конструисање авиона бржих од данашњих, јер људско тело не би могло поднети толику брзину. „Зашто увек потцењујемо човека? — каже, међутим, Степ. — Годинма се веровало да човечје тело не може да издржи брзину од

четири миље у минуту, да она лежи ван граница његове физичке отпорности. Уствари, та граница је била чисто психолошка и кад је једном прећена на њу се, као и на звучни зид, готово заборавило“. Степ је то своје тврђење и доказао, и то на најубедљивији начин: војњама на „звучном ветру“.

Како се осећа док војња траје? „То вам је као кад би на вас, и то с леђа, налетео теретни воз који иде пуном брзином. Кад водене кочнице зауставе саонице, имате утисак да су вам очи излетеле из главе. Кад су приликом последње војње саонице стале, прстима сам размицао капке, али ништа нисам могао да видим. Положили су ме на носила и после два-три минута почео сам да разликујем неке плаве мрље. После осам минута те плаве мрље постале су — небо. Један од лекара кретао је прстима изнад мог лица и ја сам, после десет минута, могао да избројим све његове прсте. Војња је значи, као и обично, прошла без икаквих штетних последица“.

Међутим, многи лекари, а међу њима и његов брат Селзо, сматрају да је већ време да Степ напусти ова кратка али опасна „путовања“. Јер, сматрају они, наоко му се досад ни на једној војњи није догодила никаква несрећа, стално излагање тела толиким напорима мора имати штетних последица. Али, доктор Степ неће за то ни да чује. Он сматра да ће се резултатима његових опита о издржљивости људског организма користити чак и оне генерације које буду живе у време кад ће се нашој авиони моћи видети још само у музејима.

ВЕРОВАТИЈА

ЈЕДИНИ МОСТ НА АТЛАНТИКУ

У Аргилширу, у Шкотској, налази се једини мост подигнут над водом Атлантског Океана. Мост је веома мали и спаја острво Сејл са Шкотском, који су одвојени каналом једва нешто ширим од већег потока.

„ОТАЦ ПУКОВНИКА“

Француз Жак Дејер имао је 25 синова који су сви били пуковници француске војске. У бичи код Флериса, 1 јула 1690 године, сваки од његових 25 синова водио је по један пук.

ТВРДОГЛАВИ АДВОКАТ

Године 1933 лондонски адвокат Рибли ступио је у чудан шрајк: пресгао је да се умива због тога што је један његов клијент изгубио парницу. Кад је пресуда била изречена, Рибли је изјавио судијама да се у знак протеста због њихове неправедне одлуке неће умивати.

вати све док је они не пониште. Рибли се заиста није умивао пуних шест месеци, а затим је, пошто су судије остале неумољиве, прекинуо свој необични штрајк.

ЗА ОНЕ КОЈИ НЕ УМЕЈУ ДА ЧИТАЈУ

На једном сеоском путу у Ирској налази се овакав путоказ: „Две миље до Корка. Они који не умеју да читају нека се обрате за обавештење код поткивача“.

РЕКОРДЕР У ПИЈЕЊУ КАФЕ

Норман Финстрон из Кендиохија, у америчкој савезној држави Минесоти, ис-

пио је за опкладу 52 шоље прне кафе за свега 18 минута.

саоница. „Звучни ветар“ — тако се саонице зову, — полетео је шинама, одбачен унапред потиском од преко 40.000 килограма. За њим остаје ватрени траг дуг шест метара. По-

постићи ту брзину, већ да ће лично доказати да се по земљи човек може кретати чак и брзином од хиљаду миља на час. При тој брзини он ће бити изложен истој разорној снази

Да ли се клима мења?

Од пре неколико година, откако су Американци и Руси успоставили своје метеоролошке станице на пловеним леденим сантама око Северног Пола, све се више говори о томе да се Арктик загрева и да се ледена површина постепено смањује. Метеоролошке станице подигнуте на Јужном Полу показују да се то исто догађа и на крајњем југу. Значи: наша планета све се више загрева.

Кад је то почело? На ово питање нико није у стању да одговори, јер су све поларне

годишње, док у исто време фокама ово поднебје постаје сувише топло, те се повлаче све ближе полу.

И поједине врсте европског дрвећа крећу се лагано на север и освајају тундру, док плугови отимају све више земље од арктичког појаса. Клима у Њујорку је све топлија. Исти случај је и у Монреалу, у Канади. Тамо је 1880 године висина снежних падавина износила 3,25 метра, а 1950 није била већа од два метра. Средња годишња температура у Лењинграду повећала се за један степен у року од 1940 до 1954 године. Па и у Паризу је средња температура порасла за један степен од 1880 до 1949. То није много за тако дуг период, али ипак говори да се Земља стално загрева. Др Свенд Фредериксен, пореклом са Гренланда а сада члан Института за арктичка испитивања у Вашингтону, сматра да ће се ово загревање Земље и даље наставити. Оно је почело још крајем леденог доба, пре шест до десет хиљада година.

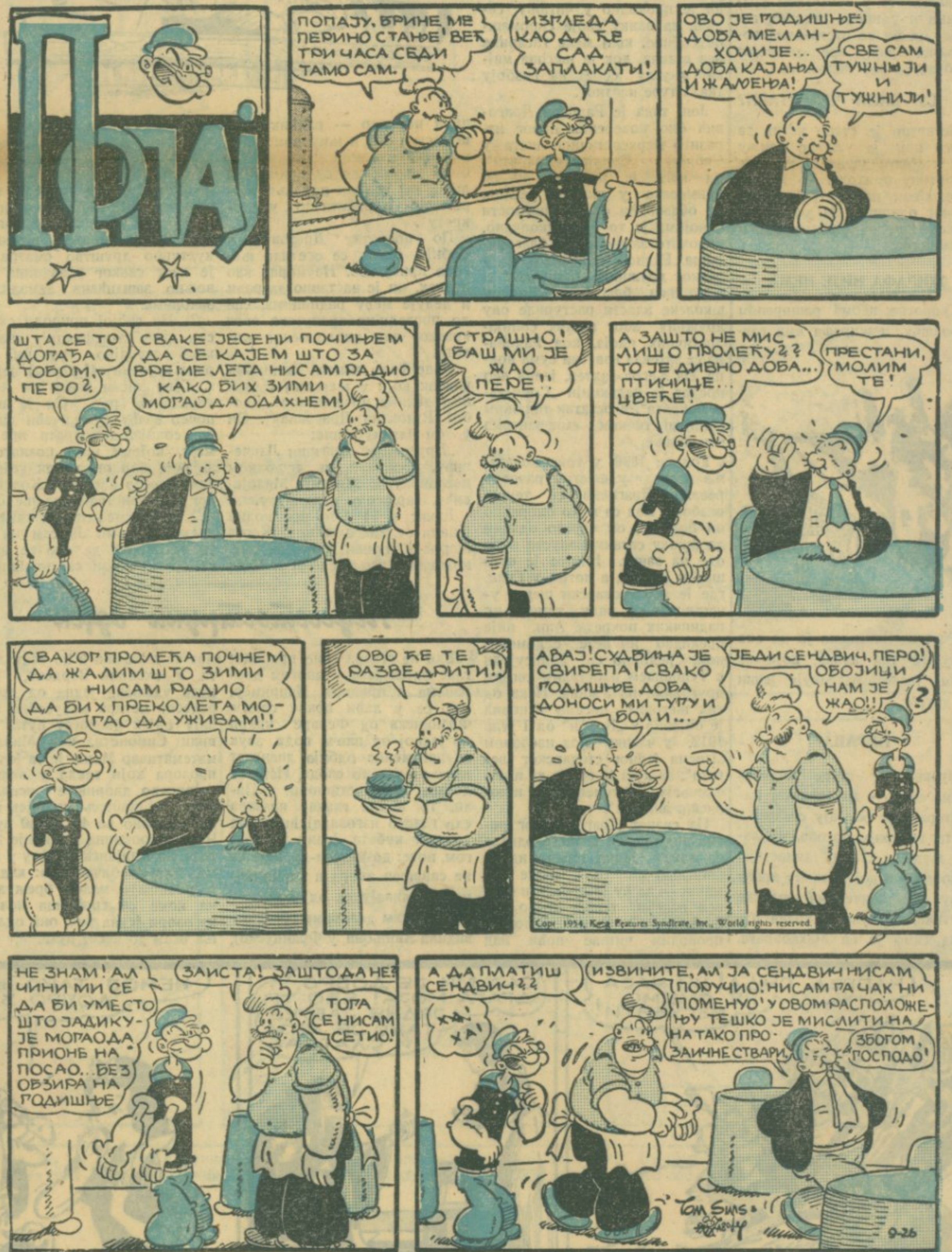
За последњих сто година средња температура појединих области на нашој планети порасла је за један до четири степена. Једног дана наши умерени крајеви биће врући и суви. Становништво ће се лагано селити према северу, тако да ће Канада, Аљаска, Русија и Сибир бити најнасељенији делови Земље. У вези с тим, Руси и Американци припремају нове насеобине. Од 1930 године Руси раде на насељавању северних крајева и већ је у Сибиру настало око пет милиона људи.

Последица овог повишења температуре биће топљење леда и на половима. То ће изазвати пораст нивоа океана, гоји ће прекрити знатне делове данашњег копна и учинити да земља умногоме измени свој изглед.

експедиције новијег датума, па се не може тачно знати којом се брзином то одиграва. Ледена кора на северу изгледа да се повлачи око 150 метара годишње и открива нам каткад костуре мамута, тако добро очуване као да су били у најсавременијем фрижидеру. Један руски ледоломац крстарио је 1939 године по Северном Леденом Мору много лакше но што је то чинио Нанзен 1893—1895. Лед је био много тањи, а температура виша за око шест степени.

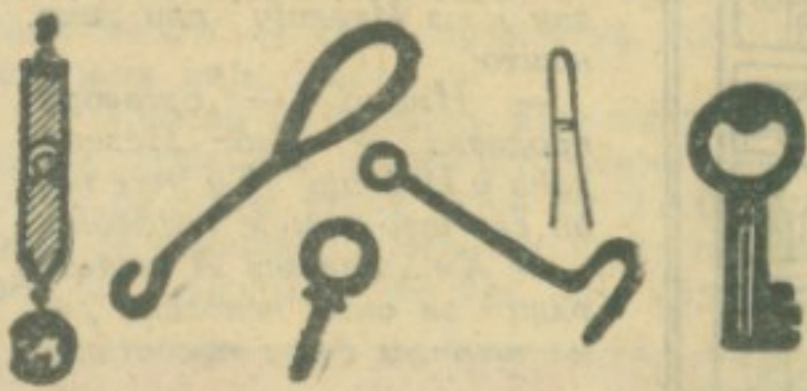
На југу Гренланда већ сада се могу гајити рогаца марва и овце. Тамошњи рибари лъве бакалар, који иде све даље на север, просечно 40 километара

НЕОБИЧАН МУЗЕЈ

У кланици града Харлема, у Холандији, недавно је отворен јединствен музеј у свету. У њему ће посетиоци моћи да виде разне предмете који су током година извађени из желуца крава. Збирка је изазвала велико интересовање и многи ветеринари су обећали да ће музеј допуњавати примерцима које буду пронашли у току своје свакодневне праксе. Сматра се да су изложени предмети стигли у желудац животиња не за време пашице, већ путем домаће исхране.

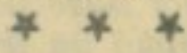

Украсне домаћине, кукице за дугмад на ципелама, кључићи, екскери и разни други предмети — све су то фармери и њихове жене губили у току припремања детелине, отпадака од кромпира, репе и томе слично. Приликом прикупљања ових предмета, нађена је и бирма једне фармерке која јој се смачла с прста седам година раније, док је припремала обед за своју рогату мраву.

ЦИГАРЕТЕ С ПАПИРОМ ОД СТАКЛА

Недавно је пронађена нова врста папира за цигарете, која се добија од стаклене масе. Иста материја употребљавала се и за производњу заштитних маски, јер не пропуса ни гас ни ваздух. Папир је начињен од влакана чајни пречник износи свега две хиљади део милиметра. Фина свиласта материја уопште се не гуњава и осам пута је издржљивија од обичних цигарет-папира.

ДА НИСУ ЗАБОРАВИЛИ ЛОПАТУ...

Познато је да су стари Кинези били велики мајстори за прављење хартије, иако су то чинили на веома примитиван начин. Да је њихова хартија била добродошлицом види се из следећег примера. Године 1901 познати шведски геодет и истраживач Свен Хедин путовао је једног дана исушеним коритом језера Лоб-Нора, које се налази у пределу некад најзападније границе старог кинеског царства, према Самарканду. Пошто су се он и његови помоћници ту одморили, кренули су даље, али су приметили да им недостаје једна лопата, па је Хедин послао једног помоћника да је донесе. Овај је залутао и нашао на неке развалине, где је нашао неколико стотина нему непознатих хартија. То је било старо војничко и трговачко насеље, које је засео песак и тако конзервиран хартију. Рукописи су били стари преко 700 година.

НА ДВА ТОЧКА — 311 КИЛОМЕТАРА НА ЧАС

Израђен је најбржи мотоцикл на свету, који прелази 311 километара на час. Његова спољна облога начињена је од пластичне масе, тако да

личи на веројатнички аутомобил. Конструктор и у исто време возач овог торпеда на два точка, Американец, има свега 26 година.

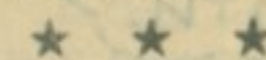
РИБА ПО НАРОДНОМ ВЕРОВАЊУ

По народном веровању, риба може да прими са човека болест и да је однесе другде. Тако сујеверни људи верују да сваки онај који има такозвану дртавицу (грзаницу) треба да оде на воду, да нађе црвину ту рибу, узме је и пљуне јој у уста, па каже: „Ој, риба, сиротица, ето теби дртавица“. Затим пљуне по други и трећи пут и баца рибу у воду, па поново каже: „Нека моја дртавица у рибу иде, да је моје очи никада не виде“. Лаковерном свету разни врачари говорили су да ће несумњиво оздравити ако то учини.

СВАКОДНЕВНО КУПАЊЕ ШКОДИ

Један лекар-специјалиста за обољења коже тврди да је довољно ако се човек купа једанпут недељно. Свакодневно купање, вели он, шкоди човеком здрављу, јер се на тај начин организам претерано лишавља влаге и корисних састојка које луче кожне жлезде.

СИГНАЛ ЗА СЛЕПЕ ПЕШАКЕ

У америчком граду Луизиоли, у држави Кентаки, уведена је саобраћајна сигнализација за слепе пешаке који желе да пређу преко улице. Сигнал је постављен на улици која се налази између школе за слепе и њихове радионице. Овај сигнал разликује се од других по томе што је снабдевен специјалном звучном опремом. Кад неки слепац зажели да пређе улицу, он притисне на једно дугме на улчном стубу код места прелаза. Тада опрема почне да звижи и то звијање траје онолико колико је потребно да слепац пређе преко улице. Улични саобраћај за друге људе и возила наставља се по истеку десет секунди од престанка звучног сигнала.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

Виктор Иго и изгнанство

Познати француски књижевник Виктор Иго (1802—1885) после државног удара Наполеона III отишао је у изгнанство, прво у Белгију, а затим у Енглеску. У земљу се вратио после пада Другог царства, 1870 године. За време свог изгнанства у Енглеској он је живео на острвима у Каналу Ламаншу. Пуних петнаест година провео је на острву Гернсију, где је написао свој познати роман „Јаднике“ и низ других дела. Кућа у којој је становао и сад постоји. Иго је овај свој изгнанички дом део корисао и наместо по својој укусу. Он је много волео дуборез, па је због тога купио велики број старих дрвених кутија и комада у дуборезу. То су му веома продали сами становници острва. Све их је раставио, па је од њих направио врата, намештај, панеле по зидовима и китњасте камине. И таванице је обложио дрвеним плочама с резбаријама. Много је волео и тапете, па је зидове куће прекрио њима. Има их веома много, а неке су и необичне, као што су оне израђене од перли.

Британска острва у Ламаншу у току неколико векова била су гусарски центри и трговачке радње на тим острвима биле су пуне гусарског плена. Славни писац често је обилазио ове трговине, где је наплатио на веома интересантне предмете: кристалне канделабре, статуице, кинеске слике рађене на свињи, итд. Он је био и одушевљен скулач разноврсног порцеланског посуђа. Да би могао стално да посматра своју збирку порцулана, он је у једној соби наместио полице од пола до таванице, а на таваници је наместио дрвене шипке, па је по њима поређао ретке порцеланске тањире и друге предмете. Соба у којој је радио и спавао пуна је сунца и ваздуха. На њој има један истурен и велики прозор овална облика који гледа на удаљене обале Француске. У сваком углу собе за рад има по један сталак за писање, јер је Иго писао стојећи. Последњих осам година свога борав-

ка на острву он је сваке недеље позивао 20 до 30 сиромашнијих дечака на ручак и с њима пријатно проводио време. Волео је и да црта. А у његовим свескама за забелешке, поред мисли, налазе се и подаци о разним издацима, затим датуми кад је платио порез итд.

МУКЕ ЗБОГ КОЊА...

У многим великим градовима света аутомобили често представљају велику сметњу саобраћају. Међутим, у граду Лентсбороу, у Аустралији, саобраћај омета велики број коња. Наиме, читаве ергеле дивљих коња силе из шума и угрожавају саобраћај на главним путевима који воде у овај град. Дивљи коњи се обично појављују у ергелама од по двеста грла и у стању су да зауставе сваки саобраћај, због чега се приређују читаве хајке на њих. Многи од ових коња су изванредни расни примерци, а они су по тој раси коња који су побили с фарма и залутали у шуму. Пре много година одгајивачи су имали обичај да опколе ове дивље коње и похватају најбоље примерке, које су припитомљавали за сопствене потребе.

ДА СЕ ЛЕКОВИ НЕ БИ ПОКВАРИЛИ...

У једној америчкој фабрици лекова, у савезној држави Мичиген, сада се фармацеутски производи стерилизују на тај начин што се „бомбардују“ електронима велике брзине. Том приликом убијају се све бактерије које би случајно могле да заразе лекове. Према тврђењу стручњака ове фабрике, ово је први случај да се електрони велике брзине употребљавају у фармацеутској индустрији. Електрони који прелазе 280.000 километара у секунду у стању су да убију сваки живи организам у лековима, и то за свега један секунд. Том приликом температура се незнатно повиши, што нимало не утиче на дејство лека. Лекови су иначе стерилизовани загревањем.

БУДУЋА КУХИЊА

У Америци се врше општи да се уведу у кухиње штедљиваци с такозваним раларским пећима. Сада једно америчко предузеће израђује нарочите електронске уређаје који ће моћи да се инсталирају на штедљивцима, који тиме не мењају облик и изгледају као и обично. Ова најновија опрема на штедљивку омогућује да се јаје скува за око 20 секунди, а око два килограма меса да се испече за свега пола часа.

БОРБА ПРОТИВ ТУБЕРКУЛОЗЕ

У целом свету води се успешна борба против туберкулозе, која је некад харала човечанство. Доктор Холм, шеф оделења за туберкулозу Светске здравствене организације, мисли да ће ова болест бити готово потпуно искорениена у току следећих десет година. Експерименти који су сада у току омогућују да се пронађу још ефикаснији лекови. Холм сматра да ће ти лекови уништавати бацит туберкулозе, а неће га држати под контролом, као што је то случај с данашњим лековима. Он каже да су до 1948 године органи Светске здравствене организације прегледали преко 120 милиона људи и вакцинисали 36 милиона.

... борбе гладијатора биле су познате и код старих Етрураца. Они су их приређивали само приликом сахране својих великодостојника. Од Етрураца су их примили Римљани, који су се њима одушевљавали. Грци их, међутим, нису усвојили, јер су их сматрали сувине дивљачким.

... аустралиски гуштер назван „планински ђаво“ може да поједе за један оброк 1.000 до 1.500 мрва. Све те мраве гуштер хвата појединачно, по моћу свог дугог и лељивог језика.

... у рушевинама Помпеје нађена је једна радионица за израду сапуна, као и сапун изливен у дугачке калупе. Научници сматрају да је сапун изливен оног истог дана кад је Помпеја настрадала.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

... цар Соломон је први човек који је дошао на идеју да снег „оставља“ за лето, да би за време жега могао да расхлађује пиће и воду. По његовој наредби, снег је зими остављан у нарочите, добро заштићене јаме. И Александар Велики је на сличан начин чувао снег за топле дане борбе против животне.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

... у Јапану се сваке године одржава нарочита свечаност намењена само деци. За време те свечаности, са свих зграда и прозора висе пењачки штапови са удицама на којима се „прањакају“ рибе од картона. Оне треба да потону у воду.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Шта прави Дача од зайушача

ко даље — до 81. Кад почнете погледајте на сат, а тако исто и кад пречртате последњи број, да бисте знали за које сте време завршили

Table with 10 columns and 10 rows of numbers for a magic square.

прецртавање. Можете бити потпуно задовољни својом хитрином и способношћу брзог прегледа ако то урадите за мање од четири минута.

Ово може да буде и забавна игра ако има више учесника. Сваки нека тачно изради овакве квадрате, са истим распоредом бројева па сви у исто време да почну пречртавање. Ко први пречрта све бројеве добија опкладу.

Зајонешка

Она коње преде, За украс дивота, Ал, за њу не вреде, Јер с њима утреде Конач свој живота.

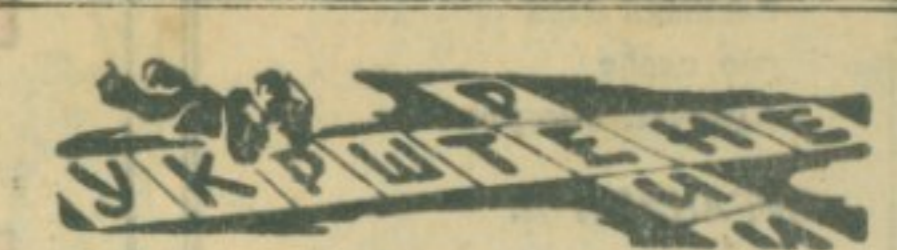
Ко ће брже У овом квадрату пречртавајте оловком бројеве, али само по реду: 1, 2, 3, 4 и та-

Дубок тањир напуните водом. По површини воде наклоне положите осам жижица, да добијете облик звезде. На слици је дванаест жижица, али толико није потребно. Ако сте их добро поређали, онда ће у средини бити окрута празнина, нешто већа од петодинарке. Много већа не сме бити јер на већем отстојању жижице неће моћи да чују наредбу.

Кад сте то учинили, узмите кошку шећера па кажите: Све жижице шећер зове у средину да долове. Тада опустите кошку шећера тачно у средину празног простора. Жижице ће одмах пожуриати к њему. Ви онда извадите шећер, па узмите унапред припремљен комадић сапуна, замишљен из једном крају, и реците: Сад, жижице моје, хајд' на место своје! и спустите сапунчић у сре-

дину, да шипљак буде горе. Све жижице вратиће се тамо где су раније биле. Објашњење: шећер ухватио воду, па због тога настане њено ступање у правцу шећера и та струја понесе и жижице. Међутим, сапун се раствара у води, па се тај течни раствор расплине около и отера жижице.

Водоравно: 1) престоница јелне јужноамеричке државе; 2) заробљенице; 3) рађица; 4) врста папуга; 5) место у Италији близу Рима; 6) ономатопеја лавеза; 7) праван; 8) првак; 9) једна ванатлија; 10) свеска; 11) сулови за спровођење течности и гасова; 12) густ, мрак ситни; отпалак при фабрицији шећера; 13) знаци за обезбеђивање трајана тонава; 14) змај; 15) остров у Јонском Мору; 16) врста планина; 17) планина крај Београда; 18) тана; 19) доктор меланине; 20) највеће јаванско острво; 21) скупштина код старих Атинјана; 22) спрва; 23) престоница јелне свеске државе; 24) попова, вилуф (латин); 25) господар (турц); 26) наш шаховски мајстор; 27) нота.

Усправно: 1) пословна просторица; 2) шпански књижевник („Катедра“); 3) лична заменица; 4) страво женско име; 5) јатанска меса за тежину; 6) временско раздобље; 7) леу руке; 8) татарско-хунско племе; 11) мушко име; 14) пристаниште на Поморском Мору; 16) врста планина; 18) планина крај Београда; 20) тана; 23) доктор меланине; 24) највеће јаванско острво; 26) скупштина код старих Атинјана; 28) спрва; 31) престоница јелне свеске државе; 33) попова, вилуф (латин); 35) господар (турц); 37) наш шаховски мајстор; 40) нота.

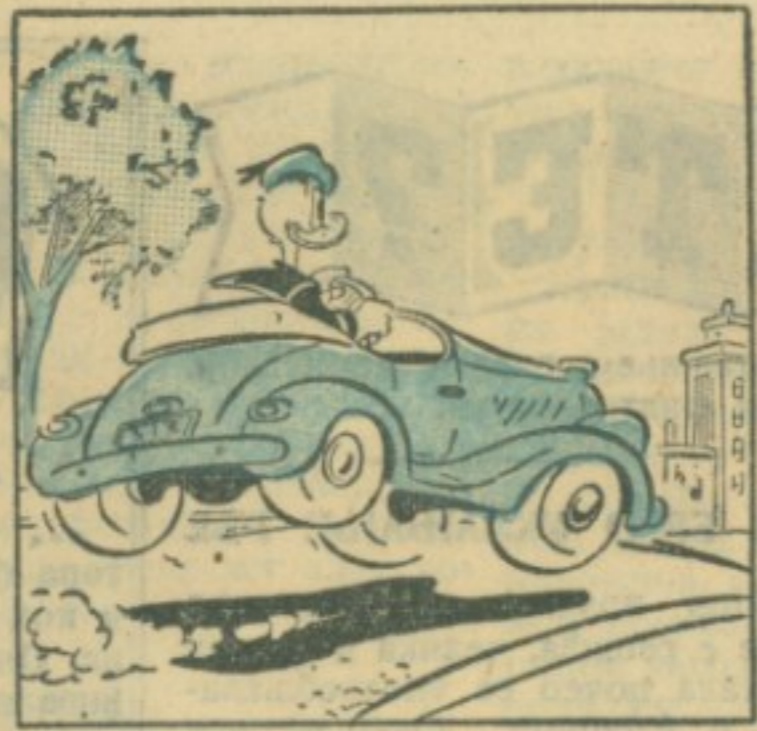
Усправно: 1) пословна просторица; 2) шпански књижевник („Катедра“); 3) лична заменица; 4) страво женско име; 5) јатанска меса за тежину; 6) временско раздобље; 7) леу руке; 8) татарско-хунско племе; 11) мушко име; 14) пристаниште на Поморском Мору; 16) врста планина; 18) планина крај Београда; 20) тана; 23) доктор меланине; 24) највеће јаванско острво; 26) скупштина код старих Атинјана; 28) спрва; 31) престоница јелне свеске државе; 33) попова, вилуф (латин); 35) господар (турц); 37) наш шаховски мајстор; 40) нота.

Усправно: 1) пословна просторица; 2) шпански књижевник („Катедра“); 3) лична заменица; 4) страво женско име; 5) јатанска меса за тежину; 6) временско раздобље; 7) леу руке; 8) татарско-хунско племе; 11) мушко име; 14) пристаниште на Поморском Мору; 16) врста планина; 18) планина крај Београда; 20) тана; 23) доктор меланине; 24) највеће јаванско острво; 26) скупштина код старих Атинјана; 28) спрва; 31) престоница јелне свеске државе; 33) попова, вилуф (латин); 35) господар (турц); 37) наш шаховски мајстор; 40) нота.

Усправно: 1) пословна просторица; 2) шпански књижевник („Катедра“); 3) лична заменица; 4) страво женско име; 5) јатанска меса за тежину; 6) временско раздобље; 7) леу руке; 8) татарско-хунско племе; 11) мушко име; 14) пристаниште на Поморском Мору; 16) врста планина; 18) планина крај Београда; 20) тана; 23) доктор меланине; 24) највеће јаванско острво; 26) скупштина код старих Атинјана; 28) спрва; 31) престоница јелне свеске државе; 33) попова, вилуф (латин); 35) господар (турц); 37) наш шаховски мајстор; 40) нота.

Усправно: 1) пословна просторица; 2) шпански књижевник („Катедра“); 3) лична заменица; 4) страво женско име; 5) јатанска меса за тежину; 6) временско раздобље; 7) леу руке; 8) татарско-хунско племе; 11) мушко име; 14) пристаниште на Поморском Мору; 16) врста планина; 18) планина крај Београда; 20) тана; 23) доктор меланине; 24) највеће јаванско острво; 26) скупштина код старих Атинјана; 28) спрва; 31) престоница јелне свеске државе; 33) попова, вилуф (латин); 35) господар (турц); 37) наш шаховски мајстор; 40) нота.

Усправно: 1) пословна просторица; 2) шпански књижевник („Катедра“); 3) лична заменица; 4) страво женско име; 5) јатанска меса за тежину; 6) временско раздобље; 7) леу руке; 8) татарско-хунско племе; 11) мушко име; 14) пристаниште на Поморском Мору; 16) врста планина; 18) планина крај Београда; 20) тана; 23) доктор меланине; 24) највеће јаванско острво; 26) скупштина код старих Атинјана; 28) спрва; 31) престоница јелне свеске државе; 33) попова, вилуф (латин); 35) господар (турц); 37) наш шаховски мајстор; 40) нота.

НИЈЕ ЗА ЊЕГА

— Имам намеру да проведем десетак дана у Италији, — вели Шиша продавац у једној књижари. — Да ли имате какву књижицу која ће ми бити од помоћи, неки „Водич кроз Италију“ или тако нешто?
 — Имамо, — одговори продавац. — Ево: „Недеља дана у Италији“. Ту ћете наћи све што вам је потребно.
 — Хм... недеља! А шта да радиш за оних неколико дана што ми буду преостали?

УШЛО МУ У КРВ

Хорације већ дуже време р... као разводник у позоришту. Једног дана заболи га зуб и он оде код зубног лекара.
 — Који вас зуб боли? — упита га лекар.
 А Хорације спремно:
 — Балкон лево, број три!

ПЕРА НА ИСПИТУ

Пера Ждера полаже испит за болничара. Остало је још само једно питање, које поставља п...теседник комисије.
 — Које поврће садржи највише беланчевина? — запита га овај.
 — Спанаћ с јајетом! — узвикну радосно Пера, сад већ сигуран да је положио.

КОЈИ ЈЕ ОДГОВОР ШАНАН

- ПРОМОНА је: стари град шпанска игра тео одеће музички инструмент
- ОРГАНДИН је: јужно-америчка биљка нов лек врста морске рибе платно
- СТУК је: рибарски алат вајарски материјал планина у Словенији дунавска риба

ОДГОВОР:

ПРОМОНА је град старих Либурина у Далмацији. Археолог Булић утврдио је по ископинама да се Промона налазила на југоисточној страни планине Промине, на бр...жуљку Градини, у клису код железничке станице Тепљу... Г...тине 52 пре наше е...валмати су отели Промону Либуринама, а две године доцније ту су разбили римско-либуријску војску. Године 34 Римљани су освојили Промону и скршили отпор далматског вођа Верса, који је бранио град са 12.000 људи.

ОРГАНДИН је енглеска реч, а то је име ретке памучне тканине, која је изаткана од чврстих и глатких, најчешће јако апретираних жица. Највише служи за израду унутрашње поставе.

СТУК је материјал за израду вајарских орнамената на грађевина. Добија се мешањем гипса и мрамора. Такозвани стукло лустро је малтер за декорисање унутрашњих зидова, а мање је угледан него стукло мрамор, који с прави од смеше белог цемента, туткалне воде и боје, која се меша док се не стврдне, да се може глатчати, те се добијају имитације мрамора у бојама.

Бизисловине МАЛОГА ЦОНИЈА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

